

PROJEKT

Uchwała Nr

Rady Gminy w Markusach

z dnia.....2019 r.

**w sprawie uchwalenia 3- letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy
Markusy na lata 2019 – 2021.**

Na podstawie art.18 ust.2.pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym /tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 994 z późn. zm. / oraz art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2018r. poz. 998 z późn. zm.).

Rada Gminy M a r k u s y uchwala , co następuje:

§1

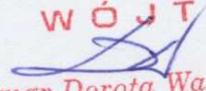
Przyjmuje się do realizacji na lata 2019 – 2021 Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Markusy stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Markusy.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WÓJT

mgr Dorota Wasik

Załącznik Nr

do Uchwały Nr

Rady Gminy Markusy

z dnia

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Markusy na lata 2019 – 2021

Wstęp

Niniejszy Program jest kontynuacją programów wspierania rodziny realizowanych do tej pory w gminie Markusy. Podstawowym założeniem Programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w pełnieniu ról opiekuńczo-wychowawczych.

Rodzina to najważniejsza grupa społeczna, to pierwotne środowisko wychowawcze człowieka. Według Jana Szczepańskiego autorytetu w dziedzinie socjologii, przewodniczącego Międzynarodowego Stowarzyszenia Socjologicznego (ISA), rodzina to „grupa złożona z osób połączonych stosunkiem małżeństwa i stosunkiem rodzice-dzieci”. W jej ramach odbywa się proces kształtowania osobowości dziecka, jego tożsamości i postaw. W rodzinie człowiek nabywa podstawowe umiejętności, uczy się tego, jak pokonywać życiowe trudności, współdziałać z innymi ludźmi. Rodzina przygotowuje człowieka do samodzielnej egzystencji, wprowadza go w dorosłe życie. Rodzina powinna być najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka oraz źródłem zaspokajania jego potrzeb w sferze psychicznej i socjalno - bytowej.

Rodzina z założenia powinna spełniać w życiu człowieka szereg istotnych funkcji m.in.: prokreacyjną (zapewnienie ciągłości społeczeństwa), ekonomiczną (zapewnienie bytu oraz niezbędnych dóbr materialnych), opiekuńczą (zapewnienie poczucia bezpieczeństwa członków rodziny), wychowawczą i socjalizacyjną (mającymi na celu ukształtowanie młodego człowieka).

Prawidłowo funkcjonująca rodzina troszczy się o zaspokojenie potrzeb dziecka, w miarę jak dziecko rośnie uczy je jak zaspokajać je samodzielnie, dziecko nie chroni się w sposób nadopiekuńczy, albo niewystarczający, ale w taki, w którym są chronione przed poniżającym zachowaniem innych, wspierane w konstruowaniu własnych granic. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie dziecko jest cenne przez sam fakt, że się urodziło. Cenna ta przejawia się w tym, że rodzina nie ceni żadnego innego członka rodziny lub żadnej osoby spoza, bardziej niż swojego dziecka. Dzieci czują, że są cenne i to daje im podstawę do poczucia własnej wartości. Dzieci są bezbronne i muszą podlegać ochronie udzielanej im przez rodziców. Niedoskonałość jest częścią natury, w rodzinie funkcjonalnej jej członkowie wiedzą, że nikt nie jest doskonały. Rodzice akceptują fakt, że sami popełniają błędy i wiedzą, że muszą być odpowiedzialni za swoje niewłaściwe zachowanie. Jeżeli dzieci popełniają błędy uczą się, jak te błędy naprawić, rodzice uczą dzieci, jak trzymać się zasad i co robić, kiedy się je złamie. W prawidłowo funkcjonującej rodzinie rozpoznaje się potrzeby

dziecka, jeżeli nie można ich zaspokoić, członkowie rodziny wiedzą, gdzie zwrócić się o pomoc.

Dysfunkcjonalność rodziny jest podłożem napięć i frustracji. Może ona dotyczyć różnego zakresu zadań i może to być:

1. dysfunkcja całkowita- kompletne niepowodzenie w realizacji zadań rodziny – konsekwencją jest konieczność odebrania dzieci,
2. dysfunkcja częściowa- rodzina nie potrafi realizować pewnych zadań. Ta dysfunkcjonalność występuje, gdy w rodzinie pojawia się choćby jedno z następujących zjawisk:
 - a) niepowodzenia w realizacji zadań wychowawczych,
 - b) niepowodzenia w walce z kryzysem małżeńskim,
 - c) niepowodzenia związane z walką o niewykluczenie rodziny z określonego kręgu rodzinnego,
 - d) niepowodzenia w zaspokajaniu potrzeb dziecka, bądź też dotyczących innych zadań i sfer życia rodzinnego.

Życie dziecka w rodzinie dysfunkcyjnej jest dla niego wielką krzywdą. Taka rodzina wymaga wsparcia instytucji. Zgodnie z art. 71 Konstytucji RP rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnym i niepełnym, zapewnić należy szczególną pomoc ze strony władz publicznych. Zasady i formy wspierania rodzin przeżywających trudności w spełnianiu swoich funkcji, borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi określone zostały w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na mocy art. 3 ust. 1 tej ustawy obowiązek wspierania rodzin z problemami spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Proces wspierania rodziny zmagającej się z trudnościami, polegający na pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dzieci, powinien być prowadzony za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem. Realizacją zadań z zakresu szeroko pojętego wspierania rodzin i zabezpieczania ich potrzeb na terenie Gminy Markusy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach. Działania podejmowane w ramach funkcjonowania Ośrodka mają na celu umożliwienie pokonania trudnych sytuacji życiowych rodzinom, które nie są w stanie przezwyciężyć ich samodzielnie, a tym samym przywrócenie im zdolności spełniania swoich funkcji. W rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej rodzin na terenie Gminy Markusy GOPS współpracuje ze środowiskiem lokalnym oraz instytucjami, działającymi w obszarze wspierania rodzin.

Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2018r. poz. 998 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2018r., poz. 1508 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2015r. poz. 1390).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 2137).
5. Ustawa z dnia 25 lutego 1954 r. kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz.U. 2017 r., poz. 682 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 969. z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 4 lutego 2011r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tj. Dz.U. 2018 r., poz. 603 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 994 z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tj. Dz.U. 2017 r., poz. 1832 z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 1030 z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 2134 z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. 2016. poz. 1860 z późn. zm.)
13. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. 2018r. poz. 1265 z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tj. Dz.U. 2018 r., poz. 1457 z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz.U. 2018 r., poz. 2220 z późn. zm.).

16. Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz.U. 2018 r., poz. 554 z późn. zm.).

17. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz.U. 2019 r., poz. 217 z późn. zm.).

18. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz.U. 2018 r., poz. 1878 z późn. zm.).

Diagnoza sytuacji rodzin w gminie Markusy.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach wynika, że w latach 2015- 2017 struktura osób korzystających ze świadczeń Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach wyglądała następująco:

	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
LICZBA OSÓB	469	445	417
W TYM DŁUGOTRWALE KORZYSTAJĄCE	328	314	276
WIEK 0-17	179	163	140
WIEK PRODUKCYJNY	265	238	251
WIEK POPRODUKCYJNY	25	44	26
LICZBA OSÓB W RODZINACH	809	758	708

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2017 dla Gminy Markusy

Gminę Markusy zamieszkuje 4 147 osób, w tym 890 osób niepełnoletnich. Natomiast szacunkowa liczba osób którym udzielono pomocy i wsparcia (również niewymagającego decyzji administracyjnej) w 2017 r wyniosła 905, podczas gdy w 2016 r wyniosła 890 osób. Głównymi problemami, z jakimi borykają się rodziny z terenu Gminy Markusy są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Powyższe problemy przenikają się wzajemnie i w wielu przypadkach występują jednocześnie, wpływają one na funkcjonowanie rodziny w środowisku, a także na jej funkcje opiekuńczo-wychowawcze.

Powyższe dane wskazują na systematyczny spadek liczby osób i rodzin, którym przyznano świadczenie. Natomiast liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia wzrosła względem roku poprzedniego, w tej kategorii osób mieszczą się również wszystkie osoby, które otrzymały wsparcie bez konieczności wydawania decyzji administracyjnej, np. w formie poradnictwa, rozmów wspierających itd. Wskazuje to na dużą potrzebę świadczenia niepieniężnych form wsparcia, których celem m.in. jest aktywizacja społeczna i zawodowa

mająca na celu wyprowadzenie świadczeniobiorców poza krąg pomocy społecznej i innych instytucji pomocowych.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach wynika, że w latach 2015- 2017 rodziny zamieszkałe w gminie Markusy korzystały ze świadczeń pomocy społecznej z następujących powodów:

Powody przyznania pomocy	Liczba osób w rodzinach 2015	Liczba osób w rodzinach 2016	Liczba osób w rodzinach 2017
Bezrobocie	627	572	527
Ubóstwo	641	627	603
Potrzeba ochrony macierzyństwa (liczba rodzin)¹	40	38	37
Niepelnosprawności	247	231	225
Długotrwała lub ciężka choroba	170	156	153
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	40	55	43

¹Dane w wierszu "Potrzeba ochrony macierzyństwa" dotyczą liczby rodzin

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2015 dla Gminy Markusy

Powyższe dane wskazują, że bezrobocie jest dominującym problemem w strukturze udzielania pomocy, kolejnym przeważającym powodem jest ubóstwo, które jest kwestią wtórną w stosunku do bezrobocia. Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu wynika, że na koniec 2017 r. w gminie Markusy było 233 osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP Elbląg, z czego 179 to kobiety. Najliczniejszą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne w badanym okresie była to grupa 136 osób, co stanowi 58,37% ogółu osób bezrobotnych w gminie Markusy.

Liczba osób „bezrobotnych ogółem” z terenu gminy Markusy systematycznie spada, w 2015 r. była to liczba 319 osób, natomiast w 2016r. ich liczba spadła do 272 osób (dane PUP w Elblągu). Podobnie jest z liczbą osób długotrwale bezrobotnych, w 2015r osób długotrwale bezrobotnych było 222, natomiast w 2016r. ta liczba spadła do 187 osób (dane PUP w Elblągu).

Pod pojęciem osób długotrwale bezrobotnych kryją się osoby, które pozostają w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego

dorosłych. Zjawisko długotrwałego bezrobocia jest szczególnie niebezpieczne. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia przyczynia się do wykluczenia zawodowego i społecznego osoby bezrobotnej, a także jej dzieci (dziedziczenie bezrobocia). Kumulacja negatywnych czynników powoduje, że rodzina bezrobotnego jest pozbawiona pozytywnej wizji życia i podlega stopniowej destrukcji. Wraz z wydłużaniem się okresu bezrobocia narastają konflikty w rodzinie. Wkład materialny bezrobotnego jest nieadekwatny do potrzeb rodziny. Bezrobotny mężczyzna, jeśli jego żona pracuje, boleśnie odczuwa tę zmianę ról, (w naszym kręgu kulturowym zarabianie na rodzinę to głównie społeczna rola męża i ojca). Niemożność jej wypełnienia rodzi złe samopoczucie, które następnie rzutowane jest na żonę i dzieci. Mężczyźni stają się bardziej agresywni, częściej też sięgają po alkohol. Z kolei pozbawione pracy kobiety najpierw odrabiają zaległości domowe, ale szybko zaczynają odczuwać skutki braku pracy, a ich stres jest tym silniejszy, im mają wyższe wykształcenie. Bezrobotny stopniowo traci swą pozycję w małżeństwie i rodzinie, obniża się jego autorytet w oczach współmałżonka i dzieci. Źle zaczynają się układać stosunki rodzice - dzieci, ponieważ rodzice nie mogą zaspokoić oczekiwań konsumpcyjnych potomstwa, w tym często ambicji edukacyjnych. Obniża się pozycja dzieci bezrobotnych w środowisku rówieśniczym, co często odbija się negatywnie na osiągnięciach szkolnych. Osoby bezrobotne doskonale zdają sobie sprawę z tej sytuacji i tym silniejsze jest ich poczucie winy. Konflikty, wzajemne żale, obwinianie się, poczucie zawodu, bezradność wobec dzieci, dla których przestaje się być autorytetem – to wszystko naraża trwałość rodziny i burzy poczucie bezpieczeństwa.

Rekomenduje się aby Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach w dalszym ciągu prowadził intensywne działania na rzecz aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym. Istotna jest tu prowadzona współpraca GOPS z instytucjami działającymi w obszarze ograniczenia stopnia bezrobocia oraz jego skutków takimi jak OHP, ERKON, PUP oraz ECM. Ważne jest również dalsze prowadzenie poradnictwa socjalnego, które nakierowane jest na motywację do poszukiwania zatrudnienia, wskazywanie możliwości przekwalifikowania się i wreszcie pomoc w formie kierowania do instytucji rynku pracy, a także przedstawiania ich ofert.

Jak wynika z danych własnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w 2017r. została udzielona 43 osobom. Nerozwiązywane problemy opiekuńczo- wychowawcze rodzin mogą doprowadzić do ograniczenia władzy rodzicielskiej czy nawet jej pozbawienia, dlatego istotnym elementem pracy z rodziną jest praca nastawiona na niwelowanie patologicznych zachowań. Problemy opiekuńczo- wychowawcze rodzin mogą mieć różne podłoże, od

ekonomicznego, np. frustracja spowodowana długotrwałym bezrobociem i niskim standardem życia, do kompetencji wychowawczych rodziców, a także czynników środowiskowych. Istotnym elementem pracy socjalnej z rodziną jest odpowiednia diagnoza problemu, od niej zależy jakie narzędzie zostanie użyte do poprawy sytuacji rodzin. W celu zapewnienia odpowiedniego standardu pracy z rodzinami dysfunkcjonalnymi należy kontynuować zatrudnianie trzech Pracowników socjalnych oraz zatrudnienie Asystenta rodziny. Należy również kontynuować współpracę z instytucjami działającymi w obszarze wspierania rodziny. Współpraca, wymiana informacji oraz konsekwencja w działaniu są kluczem do poprawy sytuacji rodzin wymagających pomocy i wsparcia.

Zasoby instytucjonalne w obszarze wspierania rodziny na terenie gminy Markusy.

1. Samorząd terytorialny.
2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
3. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
4. Szkoły działające na terenie gminy Markusy.
5. Parafie i związki wyznaniowe.
6. Biblioteki.
7. Lekarz rodzinny i Pielęgniarki środowiskowe.
8. Kuratorzy sądowi.
9. Organizacje pozarządowe.
10. Świetlice, Przedszkole.

Odbiorcy programu.

Gminny Program Wspierania Rodziny skierowany jest do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także rodzin, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska.

Cel programu.

I. Cel główny.

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także rodzin, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska.

II. Cele szczegółowe i działania.

1. Zapobieganie marginalizacji rodzin.

Działania:

- Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej z pomocy społecznej, świadczeń w ramach programów (np. 500+, 300+) oraz świadczeń rodzinnych i świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego.
- Wspieranie rodziny poprzez prowadzenie działań i tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Podejmowanie działań interdyscyplinarnych w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym.
- Poradnictwo i praca socjalna świadczona przez pracowników GOPS w Markusach
- Poradnictwo specjalistów zatrudnionych w instytucjach działających w obszarze wspierania rodzin.
- Świadczenie pomocy w postaci posiłków w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.
- Pośredniczenie w przekazywaniu żywności rodzinom najuboższym.
- Udzielanie dzieciom i młodzieży z rodzin dotkniętych ubóstwem stypendiów i zasiłków szkolnych.
- Zapewnienie rodzinie wsparcia i pomocy Asystenta rodziny.
- Umożliwienie powrotu dzieciom z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych.
- Objęcie pomocą specjalistów członków rodziny będącej w kryzysie lub zagrożonej kryzysem.
- wsparcie instytucjonalne rodzin dysfunkcyjnych.

2. Monitorowanie sytuacji rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych.

Działania:

- Monitorowanie sytuacji rodzin przez pracowników socjalnych.
- Współpraca instytucji działających w obszarze wspierania rodziny.
- objęcie przez placówki oświatowe dzieci pomocą pedagogiczną i psychologiczną.
- współpraca z innymi instytucjami świadczącymi pomoc na rzecz rodzin np. Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Policją, Sądami, Kuratorami itp.

3. Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży, minimalizowanie występowania tych zjawisk w przypadku, gdy wystąpiły.

Działania:

- Pomoc w zapewnieniu dzieciom wypoczynku w okresie wolnym od nauki szkolnej oraz organizowanie czasu wolnego.
- Tworzenie i realizowanie programów i projektów dla dzieci z rodzin zagrożonych niedostosowaniem społecznym.
- Organizowanie szkoleń, wykładów, prelekcji, spektakli dla rodziców, dzieci i młodzieży oraz innych działań z zakresu profilaktyki w zapobieganiu uzależnieniom, cyberprzemocy, agresji, radzenia sobie ze stresem i innych.
- Organizowanie dodatkowych zajęć dydaktyczno- wychowawczych dla uczniów z trudnościami.
- Prowadzenie zajęć w świetlicach.
- Udzielanie wsparcia pedagogicznego uczniom.

4. Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców z zachowaniem priorytetu prorodzinnych form opieki zastępczej.

Działania:

- Zagwarantowanie dzieciom i młodzieży właściwych warunków opiekuńczo- wychowawczych poprzez umieszczenie w placówkach opieki najbardziej zbliżonych do środowiska rodzinnego lub formach instytucjonalnych odpowiednio do diagnozy dziecka, na czas kryzysu rodziny naturalnej.
- Reintegracja rodziny poprzez ponowne podjęcie funkcji opiekuńczo- wychowawczych poprzez rodzinę naturalną dziecka po przezwyciężeniu problemów życiowych, stanowiących przyczynę umieszczenia dziecka poza rodziną.

Realizatorzy programu.

Program realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach przy udziale partnerów:

1. Samorząd terytorialny.
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
3. Szkoły działające na terenie Gminy Markusy.
4. Parafie i związki wyznaniowe.
5. Biblioteki.
6. Lekarz rodzinny i Pielęgniarki środowiskowe.
7. Kuratorzy sądowi.

8. Organizacje pozarządowe.
9. Świetlice, Przedszkole.
10. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Elblągu.
11. Placówki Opiekuńczo-wychowawcze.
12. Gminny Zespół Interdyscyplinarny z Markusach.
13. III Rewir Dzielnicowych w Gronowie Elbląskim.
14. Sądy.

Źródła finansowania

1. budżet gminy,
2. budżet państwa,
3. środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, w tym: rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych.

Monitorowanie

Program będzie koordynowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach. W ramach jego realizacji będą gromadzone informacje, które pozwolą na ocenę postępów, wskażą dalsze potrzeby i zrekonstruuja działania, które mają dać informację zwrotną, pozwalającą na określenie i wprowadzenie dodatkowych zmian w programie. Wskazana jest stała współpraca pomiędzy instytucjami, organizacjami, fundacjami i stowarzyszeniami w celu zapewnienia najlepszego efektu podjętych inicjatyw. Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji i monitoringowi w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się problemami rodziny. Ewaluacja będzie miała charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian w zapisach programowych. Pozwoli ona na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację. Monitoring pozwoli na analizę i ocenę zebranych informacji i planowanie dalszych działań oraz doskonalenie dotychczas ustalonych. W terminie do dnia 31 marca każdego roku przedstawiane będzie Radzie Gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny. Natomiast instytucje realizujące program w terminie do końca lutego każdego roku prześlą informację z jego realizacji do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach.